

OCJENE I PRIKAZI

STORIA LETTERARIA DEI POPOLI SLAVI. A cura di ENRICO DAMIANI. Firenze 1952 (vol. I, p. 312; vol. II, p. 292).

Kada sam se već bio prihvatio pera, da napišem koju riječ o knjizi *Storia letteraria dei popoli slavi*, stigla je vijest, da njezina autora Enrica Damianija, profesora slavenske filologije u napuljskom sveučilištu, nema više među živima († 11. XII. 1953.). Damiani pripada generaciji naučnih radnika, koji su poslije prvoga svjetskoga rata nastojali, da u Italiji prodube i na naučnoj bazi izgrade interes za slavističke studije, pa iako se on u prvom redu zanimao za bugarski jezik i knjigu, nije usto gubio s vida niti razvitka duševnoga života Slavena uopće. Tome je svjedok i knjiga, što ju je opremio u svijet pod zadnje dane života.

Prof. Damiani je želio, da talijanskim intelektualcima, koji se zanimaju za slavističke studije, a i onima, koji se bave proučavanjem neslavenskih jezika i književnosti, priredi priručnik, koji će im dati najpreče upute o razvitku književnosti slavenskih naroda od najstarijih vremena do naših dana. U tu je svrhu zbog osnovne orijentacije čitalaca na prvome mjestu (sv. I, str. 11—42) iznio opće poglede na slavenske jezike i književnosti i uopće na slavenski svijet, a zatim je, kako sam ističe u predgovoru, iz zbornika *Die osteuropäischen Literaturen und die slavischen Sprachen* (Berlin—Leipzig 1908), što je izašao u poznatoj Teubnerovoj kolekciji *Die Kultur der Gegenwart*, preveo i prema svojoj svrsi udesio (»adattato«) informativnu radnju V. Jagića o slavenskim jezicima (I, 45 do 112) i kratke povijesti slavenskih književnosti: ruske od A. Veselovskoga (I, 115—293), poljske od A. Brücknera (II, 7—45), češke od J. Máchala (II, 53—79) i napokon književnosti južnih Slavena od M. Murka (II, 85—175). Kako su ti radovi ugledali svijet još u prvom deceniju dvadesetoga vijeka, prof. Damiani je i u bilješkama ispod teksta i u kratkim »Appendici«, dodanim napose uz svaku književnost, nastojao čitaocu upoznati u glavnim crtama s razvitkom pojedinih slavenskih književnosti u prvoj polovici našega vijeka, a na kraju djela je u »Bibliografia generale« (II, 185—271) dodao opsežan popis znatnijih novijih publikacija o slavenskim jezicima i književnostima, objavljenim u glavnim jezicima zapadne Evrope (engleski, francuski, njemački, talijanski).

Nema sumnje, da će talijanskim slavistima i uopće filozofima, koji radi jezika ili ma s kojega drugog razloga ne mogu poseći za spomenutim njemačkim djelom *Die osteuropäischen Literaturen*, dobro doći rad prof. Damianija, koji im je dao u njihovu materinjem jeziku knjigu, koja će im biti vodič u nastojanju, da se upoznadu s književnim životom slavenskoga svijeta, a jamačno će ta knjiga i izvan talijanskih filoloških krugova naći čitalaca, koje će zanimati duševni život — da se poslužim riječima profesora D. — »del complesso, ricco e vastissimo mondo slavo«. No upravo zato, jer su priručnici ove vrsti vrlo korisni za međusobno upoznavanje i kulturno zbližavanje narodâ, čovjeku se sama po sebi nameće misao, da li se ne bi toj svrsi još bolje poslužilo, kada bi stručni drugovi ili učenici pok. Damianija njegov rad nastavili u tome smjeru, da mjesto prijevoda i adaptacije radova, što su ugledali svijet gotovo

prije pò stoljeća, s vremenom izrade povijesni pregled slavenskih literatura na osnovi rezultata stručnih radova, koji su o književnostima pojedinih naroda slavenskih objavljeni u novije doba i prate njihov razvitak do naših dana. Isto tako mislim, da bi bolje odgovaralo interesima podmlatka talijanske slavistike, kada se u takvoj knjizi stručna bibliografija ne bi ograničila samo na publikacije o slavenskim književnostima objavljene u jezicima zapadne Evrope, nego da se uzmu u obzir i publikacije u slavenskim jezicima: razumije se, u tome poslu ne bi trebalo, a ne bi se niti moglo, zalaziti u detalje, dosta bi bilo upozoriti na glavna domaća djela, koja zahvaćaju ili pojedine književnosti slavenskih naroda u cjelini ili istaknute momente tih književnosti, jer u takim bi djelima čitalac i onako našao točnije podatke o bibliografiji pojedinih pitanja, o kojima bi možebiti želio još daljih informacija.

Trebat će da se u eventualnim kasnijim izdanjima ili preradama knjige uklone neke netočnosti, što sam opazio da su se u ovom prvom izdanju potkrale i često smetaju ispravnom razumijevanju. U »Memento per la lettura dei nomi slavi« (I, 6) je rečeno, da je u ruskom, ukrajinskom, bugarskom i slovenskom jeziku naglas pomičan, pa zato da je na imenima iz tih jezika zabilježen naglas, a naprotiv da nije označen na imenima poljskim, češkim i srpsko-hrvatskim, jer je u poljskom jeziku naglas redovno na predzadnjem slogu, a »in ceco e serbocroato tende verso la prima«. Nema sumnje, da se stari naglas, što je još sačuvan u hrvatskom čakavskom narječju i u ruskom jeziku, povukao u hrvatskoj i srpskoj književnoj štokavštini za jedan slog prema početku riječi, no uza sve to se hrvatski ne može ni izdaleka staviti u isti red sa češkim naglasom, koji se ustalio na prvom slogu: što više, i u samoj Damianijevoj knjizi u prijevodu Jagičeve radnje o slavenskim jezicima (I, 58) izrijeком se veli, da u ruskom i uopće u jezicima južnih Slavena postoji »ancor oggi l'accento tonico mobile«, a malo dalje (I, 92) rečeno je pače, da »la lingua serbo-croata ha una grande varietà di accentuazione come nessen' altra lingua slava«.

Iz Murkova pregleda starije hrvatske književnosti preneseno je gdje-što, što se ne može danas više prihvatiti: tako su n. pr. Š. Menčetić i Dž. Držić karakterisani (II, 119) kao »puri trovatori (non petrarchisti)« — malo dalje (II, 130) rečeno je za Kačićev *Razgovor ugodni*, da mu je najstarije poznato izdanje iz g. 1759., a »la supposta seconda (!) edizione si fa risalire al 1756«, dok u istinu i za prvo izdanje od g. 1756. i za drugo prošireno od g. 1759. imamo svjedočanstvo sačuvanih primjeraka tih izdanja.

U Slavoniji osamnaestoga vijeka ne može se govoriti o piscima porijeklom iz Like (II, 133), jer za Došena se danas zna, da nije bio iz Like, a Ličanin Krmpotić zapravo i nije u vezi sa slavonskom granom hrvatske književnosti. — Očito je lapsus calami ili omaška korekture, da je hrvatsko sveučilište u Zagrebu otvoreno 1847. (mj. 1874.) i da je realizam u hrvatskoj književnosti zadržao »posizione dominante« sve do 1859. (mj. 1895.). — I u prevođenju njemačkoga originala potkrale su se neke netočnosti, koje će valjati do zgrade ukloniti. Spominjući, kako je Krasiński u mladim danima pohlepno čitao historijske romane, rekao je Brückner: »Walter Scott hatte es ja vor 1830. allen angetan«, a to je u talijanskom

prijevodu netočno shvaćeno: »W. S. aveva già terminato tutta la sua produzione prima del 1830« (II, 23). Za Husa veli Máchal, da je prihvatio naučanje Wiclifovo, po kojemu Kristov nauk, kako je nepokvaren sačuvan u Svetom pismu, »einzig für den Christen bindend sei«, a to ne će reći »e non vincola che i soli cristiani«. (II, 63). Nas se malo čudno doimlje, kada se veli, da je Botić u *Pobratimstvu* opjevao »affratellamento fra l' elemento pagano e quello cristiano« (II, 152), dok je u Murka ispravno rečeno »des mohammedanischen Elements mit dem christlichen«. Govoreći o pokretu srpske Omladine veli se u Murka, da u Srbiji 1848. godine »ebenfalls das Wort „Reform“ bekannt wurde«, a u talijanskom tekstu se upravo protivno kaže »il termine „riforma“ era ugualmente sconosciuto« (II, 154). Bit će da je u prepisivanju ili u slaganju teksta poremećen i smisao rečenice: »auch für die orthodoxen Serben war Prag das slavische Mekka« — »anche per i Serbi ortodossi di Mosca Praga era la Mecca slava« (II, 155).

Prateći s interesom rad, kojim se u novije doba u Italiji nastoji oko izgrađivanja stručne slavističke literature, iznio sam evo u vezi s knjigom prof. Damianija neke misli i upozorenja, što će možebiti doprinijeti koje zrnce tome izgrađivanju.